

UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Mikołaj Brenk

**Wyższe Katolickie Studium Społeczne
(1928–1939)**

Zapomniana poznańska uczelnia

POZNAŃ 2025

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I	
Geneza i powstanie Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu	17
1.1. Rozwój nauki społecznej Kościoła	17
1.2. Szkoły społeczne w Europie	25
1.3. Zapotrzebowanie na kształcenie służb społecznych w odrodzonej Polsce	28
1.4. Przygotowanie zaplecza i koncepcji ideowej szkoły społecznej w Poznaniu	32
1.5. Inauguracja szkoły społecznej i formalno–organizacyjne aspekty jej działalności	38
Rozdział II	
Wyższe Katolickie Studium Społeczne	49
2.1. Od studium społecznego do szkoły wyższej	49
2.2. Rekrutacja	59
2.3. Organizacja procesu nauczania	68
2.4. Formacja religijna	74
2.5. Kwestie socjalne i bytowe studentów	79
2.6. Działalność naukowa i współpraca międzynarodowa	81
2.7. Absolwenci	88
Rozdział III	
Kadra profesorska oraz wykładowcy	101
3.1. Profesorowie stali	102
3.2. Kadra uzupełniająca	137

Rozdział IV	
Kursy krótkoterminowe	159
4.1. Kursy dla wychowawców	161
4.2. Kursy dla kierowniczek ochron	173
4.3. Kurs dla kierowników i kierowniczek Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży	174
4.4. Kursy dla siostr parafialnych	175
4.5. Inne formy kształcenia	176
4.6. Działalność edukacyjna i popularyzatorska	178
Rozdział V	
Kres działalności uczelni i pamięć o niej w okresie powojennym	181
5.1. Wybuch wojny i przerwanie działalności WKSS	181
5.2. Losy dyrektora i profesorów	182
5.3. Próby reaktywacji szkoły	189
5.4. Pamięć o WKSS w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	192
Zakończenie	197
Aneks	201
1. Rozporządzenie powołujące Katolicką Szkołę Społeczną w Poznaniu oraz nadające jej statut	201
2. Statut Wyższego Katolickiego Studium Społecznego w Poznaniu	207
3. Statut Związku Absolwentów (fragmenty)	213
4. Plan nauczania oraz kadra dydaktyczna	215
5. Relacja słuchaczki Marianny Antoniny Dmochowskiej (1901–2000) .	221
6. Wykaz słuchaczy WKSS w kolejnych latach studiów	231
7. Umowa dyrekcji Katolickiej Szkoły Społecznej z Tadeuszem Szczurkiewiczem	238
Bibliografia	241
Wykaz skrótów	257
Indeks nazwisk	259
Spis ilustracji	269

Wstęp

W 1927 r. w Poznaniu otwarto Katolicką Szkołę Społeczną (KSS), której zadaniem było przygotowanie zawodowe pracowników służb społecznych oraz liderów stowarzyszeń kościelnych. Już rok po jej uruchomieniu, tj. od października 1928 r., kluczowym kierunkiem działalności szkoły stało się kształcenie na poziomie średnim pomaturalnym w ramach Studium Społecznego, które od 1934 r. funkcjonowało jako Wyższe Katolickie Studium Społeczne (WKSS¹), a w 1937 r. uzyskało status szkoły wyższej z uprawnieniami państwowymi. W pamięci wykładowców i absolwentów szkoła zapisała się właśnie jako Wyższe Katolickie Studium Społeczne i nazwa ta będzie używana w dalszej części opracowania na określenie studium społecznego.

Uczelnia ta była jedyną placówką o takim profilu w Polsce, natomiast wpisywała się w profil działających w krajach europejskich oraz USA kilkudziesięciu szkół społecznych, specjalizujących się w przygotowywaniu kadry dla kościelnych instytucji wychowawczych i społecznych. Jej działalność odpowiadała na zapotrzebowanie na wychowawców oraz kadry kierownicze zakładów opiekuńczych, których znakomita część była prowadzona przez zakony i inne podmioty kościelne. Ponadto w szkole uczyły się osoby przygotowujące się do pełnienia ról w dynamicznie rozwijających się wówczas strukturach Akcji Katolickiej, zainicjowanej w odpowiedzi na rozwój katolickiej nauki społecznej oraz rosnącą aktywność świeckich katolików w życiu Kościoła i społeczeństwa – w tym w strukturach instytucjonalnych,

---

¹ W opracowaniu dla uproszczenia przyjęta została nazwa Wyższe Katolickie Studium Społeczne (WKSS) dla określenia placówki w całym okresie jej istnienia.

organizacyjnych i politycznych. Absolwenci WKSS byli przygotowywani do roli liderów społecznych, wrażliwych na potrzeby otoczenia i zdolnych do kształtowania życia wspólnotowego w duchu katolickiej nauki społecznej.

Wykładali w niej renomowani przedstawiciele ówczesnych nauk społecznych oraz cieszący się powszechnym uznaniem praktycy, co wskazuje na prestiż, jakim cieszyła się ta poznańska uczelnia. Po wojnie, w nowych warunkach ustrojowych, uczelni nie udało się wznowić działalności, a jej dorobek i znaczenie były skutecznie marginalizowane w kolejnych dziesięcioleciach.

Inspiracją do podjęcia badań nad Katolicką Szkołą Społeczną w Poznaniu był brak szerszego opracowania poświęconego tej instytucji. Zwrócił na to uwagę autorowi prof. Jerzy Szmagański w korespondencji mailowej na początku 2019 r. Dodatkowym motywem był często pomijany fakt, iż szkoła ta miała status uczelni wyższej – jako jedna z pięciu szkół wyższych funkcjonujących w międzywojennym Poznaniu.

Pierwsze kwerendy prowadzone w archiwach i bibliotekach poznańskich przyniosły ograniczone rezultaty, co skłoniło autora do wystąpienia o dofinansowanie dalszych badań, obejmujących wizyty w archiwach krajowych i zagranicznych. W grudniu 2021 r. uzyskano na ten cel środki w ramach programu „Miniatura 5” Narodowego Centrum Nauki².

Wyniki prowadzonych badań były sukcesywnie publikowane, głównie w formie artykułów naukowych³. Jednakże analizy kolejnych źródeł przynosiły nowe ustalenia w kontekście badanej instytucji i pojawiła się potrzeba ich zebrania, skonfrontowania z zebrany materiałem źródłowym i znaczącego uzupełnienia podczas kolejnych wyjazdów do archiwów i bibliotek. Niniejsza monografia zawiera fragmenty treści publikowanych wcześniej na łamach czasopism i publikacji zbiorowych w latach 2019–2025⁴. Dla potrzeb wydania książki

---

² Działanie naukowe Narodowego Centrum Nauki Miniatura 5 nr 2021/05/X/Hs6/01140.

³ Artykuły zostały przywołane w bibliografii książki.

⁴ Publikacje autora poświęcone WKSS zostały wyszczególnione w bibliografii książki.

autorowi udało się dotrzeć do kilku kolejnych zbiorów archiwalnych, pozyskać liczne materiały ilustrujące działalność szkoły i zweryfikować wcześniejsze tezy.

Motywacją do sporządzenia niniejszej monografii był ponadto rezultat dotychczasowych badań autora nad Katolicką Szkołą Społeczną, który przyniósł efekt popularyzatorski. Wszystkie kolejne artykuły zostały udostępnione w domenie publicznej i w krótkim czasie posłużyły jako źródło do uzupełnienia lub opracowania haseł w internetowych projektach leksykograficznych, takich jak *Wikipedia*, słownik historyczny *Opieka nad dziećmi na ziemiach polskich w XIX–XXI wieku* czy *Biała Księga martyrologii duchowieństwa polskiego*. Ponadto niektóre źródła odnalezione przez autora w katalogach kartkowych bibliotek, wcześniej niewidoczne w wyszukiwarkach, zostały następnie skatalogowane i częściowo udostępnione w domenie publicznej przez pracowników tych instytucji.

Celem opracowania jest przywrócenie należytej pamięci Wyższemu Katolickiemu Studium Społecznemu w Poznaniu – głównemu kursowi szkoły. Przywołano także inne kursy organizowane w jej murach. Zadaniem książki jest przybliżenie genezy, ram organizacyjnych oraz wybranych aspektów funkcjonowania placówki. Podjęto także próbę odtworzenia, na podstawie dostępnych źródeł, kadry wykładowców szkoły oraz zarysu programu nauczania, co wydaje się ważnym krokiem z punktu widzenia podejmowanych w przyszłości badań. Nakreślone zostały dzieje szkoły, formy pracy, a także jej znaczenie oraz status w szkolnictwie II RP z sektora opieki społecznej.

Stan badań nad WKSS, jak to zostało zasugerowane, wskazuje na poważne luki wymagające uzupełnienia. Charakter szkoły o proweniencji katolickiej, a także śmierć dyrektora i wielu wykładowców w okresie wojny, były głównymi przyczynami, dla których WKSS została praktycznie zapomniana w okresie Polski Ludowej. Szkoła ta nie doczekała się jak dotąd szerszego opisu w publikacjach. Punktem wyjścia do prowadzonych przez autora badań były dwa artykuły z lat 70. ubiegłego wieku – jeden napisał ks. Marian Banaszak i poświęcił go genezie i powołaniu szkoły. W drugim s. Maria Piaszyk pisała na temat siostr zakonnych uczęszczających na organizowane

przez KSS kursy dokształcające dla wychowawców placówek opiekuńczych⁵. Oba artykuły praktycznie jedynie na marginesie wspominały o studium społecznym, czyli zasadniczym kierunku działalności, choć ich walorem było zebranie podstawowego materiału źródłowego.

W kolejnych latach hasło encyklopedyczne „Katolicka Szkoła Społeczna w Poznaniu” opracował dla dwóch wydawnictw Ryszard Bender⁶, a nazwisko jej dyrektora – ks. Edwarda Kozłowskiego – pojawiało się w niektórych opracowaniach encyklopedycznych, w jednym nawet ilustrowane było zdjęciem, które niestety nie przedstawiało właściwej osoby⁷. Wyjątkiem w regule braku opracowań o WKSS był artykuł o charakterze wspomnieniowym, jaki napisał były student tej uczelni, już jako profesor poznańskiej socjologii – Zygmunt Dulczewski (1916–2004) o swoim wykładowcy Tadeuszu Szczurkiewicz⁸.

WKSS uzyskała status szkoły wyższej dopiero na dwa lata przed wybuchem II wojny światowej, co sprawia, że jest niemal nieobecna w oficjalnych statystykach i wykazach uczelni z tego okresu – obejmują one bowiem jedynie rok akademicki 1937/1938.

Podstawą przeprowadzonych badań była analiza dokumentów. Zastosowano metody historyczno-pedagogiczne, a także posłużono się metodami prasoznawczymi oraz charakterystycznymi dla biografistyki pedagogicznej. W toku analizy wykorzystano dokumenty zastane, obejmujące zarówno materiały drukowane, jak i źródła archiwalne,

---

⁵ Mowa o artykułach: M. Banaszak, *Narodziny Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu*, „Chrześcijanin w Świecie” 1974, nr 4, s. 82–93; M. Piaszyk, *Rola Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu w zawodowym kształcaniu zakonnic*, „Roczniki Nauk Społecznych” 1979, nr 7, s. 85–104.

⁶ R. Bender, *Katolicka Szkoła Społeczna w Poznaniu*, [w:] *Encyklopedia katolicka* t. VIII, Lublin 2000, ł. 1088; R. Bender, *Katolicka Szkoła Społeczna*, [w:] *Encyklopedia Białych Plam*, t. XIX, Radom 2005, s. 163–164.

⁷ J. Jachowski, *Kozłowski Edward*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. XV, Wrocław 1970, s. 5–6; L. Kula, *Kozłowski Edward*, [w:] *Słownik biograficzny katolicyzmu społecznego w Polsce*, t. II, Lublin 1994, s. 50; L. Wilczyński, *Księża społecznicy w Wielkopolsce 1919–1939*, Poznań 2003, s. 67–69.

⁸ Z. Dulczewski, *Profesor Wyższego Katolickiego Studium Społecznego*, [w:] *Krytyka rozumu socjologicznego. Praca zbiorowa, wydana z okazji 100-lecia urodzin Tadeusza Szczurkiewicza*, red. S. Kozyr-Kowalski, A. Przesalski, J. Włodarek, Poznań 1997, s. 586–593.

co pozwoliło na próbę wieloaspektowego odtworzenia kontekstu historycznego i społecznego badanego zagadnienia.

Materiał źródłowy, pozwalający na opisanie WKSS, jest niezwykle skromny i wybrakowany. Pierwszym powodem takiego stanu rzeczy jest zniszczenie dokumentacji szkolnej w pierwszych miesiącach niemieckiej okupacji Poznania w 1939 r. Był to zasób bezcenny, umożliwiłby opisanie dziejów szkoły w sposób całościowy. Jako że szkoła działała zaledwie jedenaście lat, a jej absolwenci wracali do murów szkoły (np. by dokończyć rozpoczęte studia lub uzupełnić brakujące przedmioty do uzyskania dyplomu uczelni wyższej), to nie przekazywano materiałów znajdujących się w sekretariacie do archiwum archidiecezjalnego. Dla zobrazowania braków można wskazać, iż nawet ustalenie kompletnej listy osób prowadzących zajęcia i programów studiów nie jest jeszcze możliwe z racji braku odpowiedniej bazy źródłowej. Nie zachowały się także spisy absolwentów, co było utrapieniem dla osób, które w warunkach powojennych chciały potwierdzić swoje wykształcenie.

Spuścizna archiwalna⁹ ogranicza się zasadniczo do fragmentarycznych, wybiórczych i zdekompletowanych materiałów przechowywanych w dwóch niewielkich objętościowo zespołach o nazwie Katolicka Szkoła Społeczna, udostępnianych w Archiwum Państwowym w Poznaniu (21 jednostek), oraz w Archiwum Archidiecezjalnym w Poznaniu (30 jednostek). W tym drugim archiwum znajduje się także teczka kapłańska dyrektora szkoły ks. Edwarda Kozłowskiego oraz teczka kamienicy przy ul. Podgórznej 12b w Poznaniu będącej siedzibą placówki.

Celem uzupełnienia źródeł wykorzystano archiwalia dotąd pomijane w kontekście badania dziejów uczelni, tj. rozproszone dokumenty ze zbiorów archiwów państwowych i kościelnych dotyczące osób pracujących i studiujących w WKSS oraz instytucji współpracujących (skupionych zwłaszcza wokół Akcji Katolickiej). Skorzystano z wymienionych w końcowej bibliografii zasobów znajdujących się w archiwach, zbiorach bibliotek, a także z materiałów prywatnych

---

⁹ Szczegółowy wykaz archiwaliów został zamieszczony na końcu książki.

dotyczących studentki Marii Włodarczak (1913–1989) udostępnionych przez córkę.

Ponadto poddano kwerendzie źródła drukowane powstałe w okresie funkcjonowania szkoły. Przeanalizowano zawartość czasopism i opracowań, zwłaszcza tych wydawanych w Poznaniu, oraz biuletynów o proveniencji kościelnej pod kątem wzmianek o szkole – np. informacji o naborze, komunikatów o organizowanych kursach, czy not prasowych o uroczystym wręczeniu dyplomów. Wykorzystano akty prawne i statuty regulujące działalność placówki oraz publikacje powstałe w latach późniejszych, omawiające szeroki kontekst analizowanej problematyki, a także porządkujące informacje o osobach i instytucjach związanych z badaną szkołą.

Na marginesie warto wspomnieć, że wydawane przez szkołę czasopismo „Przegląd Społeczny”, które mogłoby być źródłem wiedzy o kolejnych latach jej funkcjonowania, nie miało w zwyczaju zamieszczać na swoich łamach corocznych sprawozdań. Wyjątkiem jest sprawozdanie zamieszczone w pierwszym numerze „Przewodnika Społecznego” z 1930 r., dotyczące początkowego okresu działalności placówki, a także zamieszczany przez trzy lata dodatek „Biuletyn Związku Absolwentów Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu”.

Niniejsza praca ma za zadanie przybliżyć dzieje poznańskiej szkoły jako instytucji dotąd nieopisanej. Stąd celowo jedynie wybiórczo traktuje kwestie ważne, sytuujące omawianą problematykę we właściwym kontekście, aczkolwiek już podjętą w opracowaniach, m.in. szeroko rozumianą sytuację Kościoła, w tym konteksty rozwijającej się Akcji Katolickiej i Katolickiej Nauki Społecznej, sytuację społeczną Wielkopolski, główne problemy społeczne po zakończeniu wojny oraz kwestie działalności podobnych placówek w Polsce i na świecie, a także sylwetki wielu wybitnych postaci, które brały udział w powstawaniu i funkcjonowaniu placówki.

Z pewnością zawarte w niniejszym opracowaniu dzieje szkoły i określenie jej znaczenia dla systemu kształcenia pracowników społecznych oraz rozwoju kadr organizacji katolickich wymagają dalszych badań i poszukiwań źródłowych. Kwestiami, które zostały jedynie zasygnalizowane, a mogłyby zostać zbadane i opracowane, są losy

absolwentów (w szczególności ich kariery zawodowe), porównanie struktur szkoły z innymi szkołami społecznymi na Zachodzie oraz placówkami kształcącymi kadry zakładów opiekuńczych w Polsce.

Przy okazji kwerend źródłowych udało się odnaleźć nieznane dotąd szerzej fragmenty biografii kilku osób zasłużonych dla polskiej nauki i praktyki edukacyjnej. Jedną z nich była Wanda Szuman, której kilkunastoletni okres pracy w Poznaniu dotąd był jedynie wzmiankowany w publikacjach jej poświęconych, co uzasadniano brakiem wspomnień i dokumentów dotyczących tego czasu jej działalności¹⁰. Spowodowało to potrzebę dotarcia do oryginalnego materiału źródłowego z pierwszych lat funkcjonowania opisywanej szkoły, częściowo przytoczonego w formie zdjęć i załączników. Także w życiorysach profesorów WKSS: Mariana Wachowskiego, Tadeusza Szczurkiewicza i Jerzego Gutsche fakt ich zaangażowania na rzecz katolickiej uczelni był jedynie krótko odnotowywany.

W pochodzących z wydawnictw przedwojennych cytatach, nazwach własnych i imionach starano się ujednoczyć zasady ortograficzne do nowej pisowni z 1936 r. Nazwiska kobiet zapisane zostały w formie współczesnej (bez przyrostków wskazujących na stan cywilny).

W niniejszej monografii podjęto próbę wieloaspektowego przedstawienia historii, struktury oraz działalności Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu, która funkcjonowała w latach 1927–1939. Książka podzielona jest na pięć głównych rozdziałów, uzupełnionych o aneksy zawierające dokumenty źródłowe oraz zestawienia, co pozwala na wszechstronną analizę omawianej instytucji.

W rozdziale I zaprezentowano genezę i okoliczności powstania Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu. Rozpoczęto od omówienia rozwoju nauki społecznej Kościoła oraz funkcjonowania szkół społecznych w Europie, które stanowiły inspirację dla rodzącej się

---

¹⁰ Por. E. Leśniewska, *Życie Wandy Szuman*, [w:] *Wanda Szuman – pedagog i andragog specjalny – Szkice do portretu*, red. B. Borowska-Beszta, Radom 2009, s. 22–23; A. Wałęga, *Życie i działalność Wandy Szuman (1890–1994)*, Toruń 2005, s. 73; zob. Biblioteka Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu, Wanda Szuman – materiały rękopiśmienne w opracowaniu mgr Elżbiety Leśniewskiej (dalej BCKU), sygn. I/13, Wanda Szuman, *Daty pracy. Życiorys*, rkp., b.p.

placówki. Następnie przedstawiono zapotrzebowanie na kształcenie służb społecznych w odrodzonej Polsce oraz proces przygotowania zaplecza organizacyjnego i ideowego, co zakończono opisem inauguracji szkoły oraz formalno-organizacyjnymi aspektami jej działalności.

Rozdział II poświęcony jest funkcjonowaniu Wyższego Katolickiego Studium Społecznego, które stanowiło kontynuację i rozwinięcie pierwotnej szkoły społecznej. Omówiono tu transformację placówki w instytucję o statusie szkoły wyższej, proces rekrutacji studentów, organizację procesu nauczania oraz formację religijną. Ponadto zwrócono uwagę na kwestie socjalne i bytowe słuchaczy oraz działalność naukową i współpracę międzynarodową. Rozdział zamyka charakterystyka absolwentów oraz ich rola w życiu społecznym.

W rozdziale III przedstawiono kadre profesorską oraz wykładowców związanych ze szkołą. Szczegółowo omówiono sylwetki stałych profesorów, w tym ks. Edwarda Kozłowskiego, ks. Władysława Krawczyka, Tadeusza Szczurkiewicza, Mariana Wachowskiego oraz Jerzego Gutsche, a także kadre uzupełniającą, w skład której wchodziły wybitne postaci, takie jak Wanda Szuman, wykładowcy Uniwersytetu Poznańskiego, seminarium duchownego oraz praktycy życia społecznego i działacze organizacji społecznych.

Rozdział IV w sposób sygnałowy przybliży organizację kursów krótkoterminowych prowadzonych przez szkołę. Opisano tu m.in. szkolenia dla wychowawców, kierowniczek ochron, kierowników i kierowniczek Katolickich Stowarzyszeń Młodzieży oraz siostr parafialnych. Ponadto omówiono pozostałe formy szkoleń oraz działalność edukacyjną i popularyzatorską, które wpisywały się w szeroką misję kształcenia i podnoszenia kompetencji służb społecznych.

Ostatni, V rozdział jedynie pobieżnie, adekwatnie do stanu wiedzy, omawia kres działalności Wyższego Katolickiego Studium Społecznego w Poznaniu w związku z wybuchem II wojny światowej oraz zarysowuje (nie)pamięć o uczelni w okresie powojennym.

Integralną częścią publikacji są aneksy, zawierające najważniejsze dokumenty źródłowe, w tym rozporządzenie powołujące szkołę oraz jej statut, statut Związku Absolwentów, a także plan nauczania i ze-

stawienie kadry dydaktycznej. Całość uzupełnia bibliografia, aneks oraz indeks nazwisk.

Powstanie pracy było możliwe dzięki życzliwości, jakiej autor doświadczył od dyrekcji i pracowników archiwów i bibliotek. W szczególności pragnie on złożyć podziękowania ks. Wojciechowi Silskiemu z Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu, ks. Jarosławowi Wąsowiczowi – dyrektorowi Archiwum Salezjańskiej Inspekcji Pilskiej, ks. dyrektorowi Kazimierzowi Dąbrowskiemu i s. Lucynie Witczak z Archiwum Archidiecezjalnego w Łodzi, panu dyrektorowi Norbertowi Delestowiczowi oraz pani Anecie Piechockiej-Sterczale z Biblioteki Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, pani Małgorzacie Wstawskiej-Wróbel z Archiwum Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, ks. Henrykowi Drożdzielowi SJ oraz ks. Robertowi Danielukowi SJ za udostępnienie archiwaliów Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie, panu dyrektorowi Wojciechowi Schäfferowi oraz pracownikom Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach, ks. Piotrowi Tylcowi – dyrektorowi Archiwum Diecezji Sandomierskiej, ks. dyrektorowi Michałowi Sołomieniukowi oraz pracownikom Archiwum Archidiecezji Gnieźnieńskiej, pani Anicie Chodkowskiej oraz panu Jarosławowi Matysiakowi z archiwum Polskiej Akademii Nauk, pani dyrektor Marioli Ziębie oraz pracownikom biblioteki Centrum Kształcenia Ustawicznego w Toruniu. Serdeczne podziękowania należą się także Pani Profesor Honoracie Korpikiewicz za udostępnienie materiałów z archiwum rodzinnego.

Indeks nazwisk

A

Ablewicz Krystyna 24
Adamski Stanisław 25, 37, 43–47, 52,
64, 69, 78, 92–93, 116, 149, 151,
218–219, 222, 227
Adamski Walerian (Walery) 25, 32,
36, 43, 149–150, 205, 216, 218,
222–223
Albert Stephan 234
Alkiewicz Janina z d. Dąbrowska 231
Aszoff Bronisław 78, 236
Augustyn Józefa 153

B

Babicki Józef Czesław 30, 141, 165–168,
170–171
Balcerek Marian 30
Banaszak Marian 9, 10, 19, 25, 31, 32,
35, 38, 50, 107, 109, 194
Baranowski Zygmunt 150–151, 168,
215, 218–219, 222
Bartz Janina zob. Okoniewska Janina
Bazyłewska Ludmiła 232
Bédnarski Józef 147
Bednarz-Grzybek Renata 17, 76
Bednorz Jan 236
Bednorz Rudolf 236
Bednorz Zbyszko 235
Bedyński Krystian 183
Begale Ludwik 20
Bender Ryszard 10, 26, 33, 36, 40, 77, 108
Berger Barbara 155

Berger Jan 122
Beszterda Janina 231
Biegańska Józefa 233
Bienkowska Barbara 82
Biłko Leopold 85, 172
Biskupski Jacek 148, 178
Blicharz Jolanta 56
Bliziński Wacław 166
Błachowski Stefan 122
Błaszczyk Iwona 99
Błaszczyk Leon 78, 90, 234
Błaszczyk, Schaefer Maria z d. Matlok
234
Błażejewicz Tadeusz 24
Bniński Adolf 20
Boccard Aleksandra z d. Białtyj 121
Bogdanowicz Jan 166
Bogdanowicz Janina 54, 233
Borowska-Beszta Beata 13, 140
Borys Ludmiła zob. Wojciechowska
Ludmiła
Bosko Jan 173
Branza Irena 232
Brenk Mikołaj 29–30, 85, 161, 182
Breza Gabriela Cyryla 231
Breza Zofia 233
Broda Franciszka Bolesława 236
Bronowska Janina Maria z d. Zakrzew-
ska 146
Bronowski Witold 63, 145–146
Bross Stanisław 19, 22, 151, 217–218,
222

Broy Jan 176
Brożyna Jadwiga zob. Jaklewicz Ja-
dwiaga
Bruska Jadwiga 236
Brzdąkiewicz Antoni 60
Brzozowska Janina Marta 237
Burbutowski Władysław 231
Burszta Józef 78, 86, 99, 188, 235
Butowska Urszula 236
Bykowski-Jaxa 122, 126, 172
Bystron Jan Stanisław 86
Bzowska Krystyna zob. Sobolewska
Krystyna

C

Carhop Marie-Thérèse 26
Caro Leopold 19
Chaczko Krzysztof 30, 161
Chałasiński Józef 86
Chamot Marek 45, 64
Chełkowska Wanda zob. Zaydlowa
Wanda
Chmara Józef 90, 135, 233
Chmielewski Wiktor 155, 217
Chodkowska Anita 15
Choromański Stanisław 96, 233
Chrisidu–Budnik Agnieszka 56
Ciborowska Lucyna 231
Cichosz Mariusz 31
Ciechanowska Anna, 236
Ciesielski Wiktor 231
Ciołkowska Zofia z d. Feld 234
Cipár Miroslav 24
Claparede Edward 173
Coenen Marie-Thérèse 26
Cortesi Filippo 59
Cybal-Michalska Agnieszka 122
Czaporowski ? 216
Czarlińska Danuta, właśc. Anna Leonia
Schedlin-Czarlińska, s. Odylla 233
Czekańska Elżbieta 233
Czerwińska Helena 140

Czypicki Bogdan 55, 235
Czyżewski Bogdan 151

D

Dalbor Edmund 32–36, 38, 41, 105, 201
Damazyń Michał 151
Daniel Stanisława zob. Mańczak Sta-
nisława
Danieluk Robert 15
Danowska Lita 233
Dawid Jan Władysław 173
Dąbrowska Janina zob. Alkiewicz Ja-
nina
Dąbrowski Kazimierz 15, 64
Delestowicz Norbert 15
Demiński Bronisław 95
Deptuła Józef 71, 233
Deptuła Władysław 160
Dernałowicz Zofia z d. Lossow 233
Dębowska Halina Maria 237
Dmochowska Krystyna zob. Węsierska
Krystyna
Dmochowska Maria, właśc. Marianna
Antonina Pobóg Dmochowska 50,
68, 71, 75, 83, 88, 95, 99, 116, 128,
130, 135, 194, 221, 231
Dobrzycki Stanisław 122
Dobrzyńska Irena 236
Dobrzyńska-Rybiecka Ludwika 94
Doerfer Hanna zob. Kłosowa Hanna
Domańska Amelia 232
Domańska Stanisława 90
Dratwa Jan 105
Drobnik Izabela 231
Droździel Henryk 15
Dryjski Albert 123
Duczmal Zofia 233
Dulczewska Irena z d. Grodzka 156,
236
Dulczewski Zygmunt 10, 55, 66–67, 78,
82–84, 86, 99, 121, 150, 156, 188,
236

- Durek Regina 231
 Dymbczyński Sylwester 20
 Dybowski Janusz Teodor 149
 Dymek Walenty 20, 25, 36, 43, 49, 103,
 105, 168, 190, 205
 Dziembowska Emilia 233
 Dziembowska Joanna Klaudia 233
- E**
 Eustachiewicz Tadeusz 102
 Ewert-Krzemieniecki Witold 234
- F**
 Falkowska Joanna 140
 Faltus Mieczysław 234
 Feld Irena 236
 Feld Zofia zob. Ciołkowska Zofia
 Feuerstein K. 29
 Fiedler Marta 231
 Florkowski Henryk 83
 Forecki Franciszek 36, 43, 205
 Franciszek Kühn 167
 Freyer Maria 237
 Frommholz Zofia Katarzyna Serafia
 232
 Frycz Stefan 147, 216, 218
- G**
 Gajowczyk Kazimiera 23, 89–90, 95,
 232
 Gajżewska Jadwiga 234
 Galewicz Franciszek
 Gałczyńska Idalia 126
 Gałkowski Jerzy 18
 Gantkowski Paweł 147–149, 169, 179,
 217–218, 222
 Gańko Władysława 121
 Gąsiorowski Antoni 149, 154–155, 167
 Gątkiewicz Marian 155, 216
 Gibas Franciszka Fabiola 231
 Gigilewicz Edward 153
 Glinka ? 78, 235
- Głódowska Stefania 232
 Głowacka-Sobiech Edyta 132
 Głowinkowska Alina 153
 Gniazdowska Bożena 141
 Godlewski Marcel 18
 Golachowska Izabella z d. Lisowska
 235
 Golus Eugeniusz 90, 92, 234
 Gołdyn Piotr 83
 Górka Irena 232
 Górski Ludwik 18–19
 Grabowska Barbara 235
 Grabowska Elżbieta zob. Onyszkiewicz
 Elżbieta
 Grabowska Lidia Irena 234
 Grodzka Irena zob. Dulczewska Irena
 Gromkowska-Melosik Agnieszka 122
 Gronkowski Witold 190
 Grzebień Ludwik 107
 Grzegorzewska Maria 30, 140
 Grzezińska Maria 233
 Grzybowski Michał Marian 79
 Gulczyński Andrzej 45, 64
 Gutsche Halina 136
 Gutsche Jerzy August 13, 14, 58, 69,
 132–136, 156, 172, 184, 215–220,
 222, 227
 Gutsche Jerzy Marian 136
 Gutsche Stefan 136
- H**
 Haasner Krystyna zob. Janusz Krystyna
 Hadrych Zbigniew 176
 Hapońska Leonilla zob. Kisielewicz
 Leonilla
 Harazim Franciszek 166, 168
 Hauser Irena 234
 Hejnosz Józef 237
 Hellwig Jan 18
 Heysing Roman 169
 Hinsek Erna 235
 Hinzowa Jadwiga 86

Hlond August 19, 20, 23, 25, 27, 39,
40–41, 46–47, 58–59, 88, 94, 107,
109–111, 113–115, 132, 143, 197,
206, 228
Howorka Michał 154, 215, 222
Hozakowski Władysław 101

J

Jabłoński ? 233
Jachowski Jan 10, 107
Jagielska Dominika 24
Jahnke-Kurowska Halina 154, 215
Jaklewicz Jadwiga z d. Brożyna 236
Jakubiak Krzysztof 126
Jamrożek Wiesław 84, 132
Janiak Stefan 153, 156, 195, 216–220,
222
Janik Leszka z d. Porawska 231
Janik Wanda Leszka 89, 231
Jankowska Zofia zob. Walkowiak Zofia
Jankowski Teofil 230
Janusz Krystyna z d. Haasner 87, 236
Januszkiewicz Jadwiga z d. Sobkowiak
90, 93, 231
Jarocki Stanisław 25
Jarosz Ludwik 15, 36, 43, 49, 94, 205
Jarowiecki Jerzy 235
Jasińska Stefania z d. Stadnicka 237
Jasiewicz Zbigniew 99
Jasiński Włodzimierz 64
Jasiulek Józef 96–97
Jaxa-Bykowski Ludwik 122, 126, 172
Jedwabski Franciszek 78, 189, 227
Jeske Leonia 235
Jeszke Jaromir 148
Jeśman Julia 90, 232
Jędrzychowski Kazimierz 89, 95, 231
Jędrzejczak Marian 131
Johann Wolfgang von Goethe 147
Jonscher Karol Gustaw 166–168
Joteyko Józefa 140
Józefowska Jadwiga z d. Motysek 236

K

Kabacińska-Łuczak Katarzyna 132
Kaczmarek Czesław 192–193
Kaczmarek Lech 190
Kaczmarek Zygmunt 154
Kagan Helena 153
Kalinowski Ludwik 231
Kalkstein Wanda 233
Kaluszowa ? 169
Kamińska Janina 237
Kamiński Krzysztof 137, 144, 171
Kapała Zbigniew 234
Karłowski Kazimierz 151, 168
Kasprzak Irena 233
Kasznicza Stanisław 94
Kaucki Stanisław 20
Kaźmierska Janina 90, 95, 231
Kędzianka Izabella zob. Pawlak Izabella
Kędziarska Maria 233
Kępińska Zofia Teresa 236
Kępiński Zdzisław 101
Kiełczewska Ewa 188
Kisielewicz Leonilla z d. Hapońska 37,
53, 55, 70, 77, 120, 236
Klarnier Janina z d. Ziółcka 234
Kleczkowska Katarzyna z d. Zakrzew-
ska 233
Klimaszewska Barbara 236
Klinger Witold 122
Kłos Józef 25, 43, 88, 171, 205
Kłosowa Hanna z d. Doerfer 233
Knap Jakub 147
Knothe Apolinary 117
Kokot Maria z d. Kożuch 234
Kołodziej Ferdynanda 233
Kołodziej Ferdynanda 232
Kominek Alojzy 233
Kominek Bolesław 74, 128
Komraus Waldemar 237
Konieczna Zofia z d. Krall 89–90, 135,
232
Konieczny Józef 55, 233

- Kopczyńska Irena 236
 Kopecki Norbert 78, 236
 Kopeć Irena 232
 Koraszewska Alina 233
 Korczak Janusz 140, 142, 166, 173
 Koredczuk Józef 56
 Korpikiewicz Honorata 15, 55, 73, 83, 99
 Korpikiewicz Maria z d. Włodarczak 12, 55, 73, 83, 99, 234
 Korytowska Aleksandra 234
 Kosiek Zdzisław 127
 Kosno Sara 126
 Kostkiewicz Janina 20–21, 24,
 Kotyza Jan 153
 Kowalak Henryka 232
 Kowalenko Władysław 126
 Kowalski Seweryn 77, 149, 218, 219, 222
 Kozicka Barbara 235
 Kozłowska Bronisława z d. Leichert 36, 184
 Kozłowska Irena 36, 37, 184
 Kozłowska Maria 36, 184
 Kozłowska Urszula 169
 Kozłowski Edward 10–11, 14, 19, 20, 22, 24–25, 27, 31–32, 34–38, 40, 43, 45, 47, 49, 50–53, 55, 58–60, 64–65, 67, 68–69, 74, 78–81, 85–86, 88, 94–97, 102–111, 127–128, 142, 156, 159–161, 165–166, 168, 170–174, 176–177, 182–184, 194, 199, 206, 215, 217–219, 221, 222, 225, 226, 229, 238–239
 Kozłowski Jan 102
 Kozłowski Tomasz 155
 Kozłowski Władysław Mieczysław 122
 Kozyr-Kowalski Stanisław 10, 55
 Kożuch Maria zob. Kokot Maria
 Krall Zofia zob. Konieczna Zofia
 Krasicka Barbara 237
 Krasieńska Izabela 17, 148
 Krawczyk Władysław 43, 102, 112–117, 215, 217, 222, 227
 Kruppik Jadwiga 232
 Kryński Konstanty 90, 232
 Krysińska Wacława 232
 Krysiński Konstanty 58
 Krześniak–Firlej Danuta 117
 Krzysztoporska Maria z d. Szaniecka 233
 Kubicka Maria 232
 Kubicki Paweł 113
 Kubina Teodor 19, 230
 Kula Lesław 10, 107
 Kulaszka Wojciech 78, 236
 Kulczycka Barbara 141
 Kulpiński Franciszek 167
 Kuszak Kinga 122
 Kwilecki Andrzej 75, 188, 235
- L**
- Lanżanka, tj. Lange–Kucnerowicz Maria 168
 Laubitz Antoni 104
 Ledóchowska Urszula 142, 166
 Lejtan Regina zob. Pietrek Regina
 Leon XIII papież 17, 40, 192, 201
 Leś Ewa 192
 Leśniewska Elżbieta 13, 138–139, 141
 Leśniewska Helena Kazimiera 40, 142, 161, 170
 Leśnik Zygfryd 236
 Lewandowicz Władysław 19
 Lewko Marian 168
 Linette Renata 99, 236
 Linke Gertruda 155, 216
 Lisowska Izabella zob. Golachowska Izabella
 Longchamps Leonilla (Lia) z d. Siemieńska 235
 Lossow Zofia zob. Dernałowicz Zofia
 Ludwiczak Antoni 125, 152, 219, 222

Ł

Łagoda Leon 109
Łapiński Władysław 30
Łapkowska Weronika 54, 232
Łapot Mirosław 50
Łatka Rafał 174
Łączka Maria Adela 235
Łoza Stanisław 69
Łuczak Czesław 181
Łukaszczyk ? 234

M

Machura Zdzisław 76
Maciejewska Maria 235
Maćkowiak Helena zob. Tłok Helena
Maćkowska Teresa 96, 232
Madej-Jackiewiczowa Janina 233
Maj Stefan 233
Majewicz-Raźniewska Katarzyna 121
Majka Józef 18, 22
Makowska Irena 234
Makowska Zofia 235
Makurath Zofia 237
Malczewski Marian 231
Malinowska Elżbieta z d. Pilch 235
Malinowska Halina 236
Malinowski Andrzej 126
Malinowski Ludwik 28
Maliszewski Tomasz 152
Mańczak Stanisława z d. Daniel 72,
131, 234
Mańkowska Jadwiga 236
Marciszewska-Posadzowa Stefania Ma-
rianna 174
Marlewski Franciszek 19
Matlok Maria zob. Błaszczuk, Schaefer
Maria
Matysiak Jarosław 15
Mazurkiewicz Karol 95
Meissner Roman 149
Mentkowska Helena 87, 236
Michałowicz Czesław 35, 43, 205

Michałowska Irena 93, 232
Michels Robert 86
Mieczkowska Halina 235
Mikulski Krzysztof 232
Milachowska Halina 90, 234
Minejko Róża zob. Morzycka Róża
Mnichowicz Zofia 233
Mogilnicki Aleksander 166, 168
Montessori Maria 172
Mońka Anna zob. Stanikowa Anna
Morzycka Róża z d. Minejko 187, 193,
235
Moskwa Jacek 76
Mościcki Aleksander 231
Motysek Jadwiga zob. Józefowska Ja-
dwiga
Możdżeń Stefan 126
Mroczkowski Stanisław 155, 216
Münnichowa Sebalda 138
Muszański Edward 154
Myszor Jerzy 176, 236
Mytkowicz Andrzej 19

N

Nagelówna Wanda 87, 236
Nałęcz Daria 69
Nałęcz Irena z d. Szukdrzyńska 231
Napiórkowski Jan 78, 235
Nawrocki Stanisław 181–182
Nawroczyński Bogdan 172
Niecko Edward 233
Niedziela Maurycy Lucjan 18
Niesiołowski Andrzej 169, 171, 178–179
Nietzsche Friedrich 147
Niklewska Waleria Syksta 192–193, 237
Noskowski Zygmunt 155, 218
Nowacki Józef 101
Nowak-Kłuczyński Konrad 122–123,
132
Nowakowski Adam M. 155, 217
Nowakowski Ryszard 117
Nowicki Edmund 183

O

Okiński Władysław 121
Okoniewska Janina z d. Bartz 94, 96,
233
Okrza ? 234
Olszar Henryk 176
Ołdakowski E. 155, 217
Onyszkiewicz Elżbieta z d. Grabowska
234
Orłowska Małgorzata 28
Orsza-Radlińska Helena zob. Radlińska
Helena
Ozdowska Zofia 73, 169

P

Paliwodzianka Helena 169
Pałka Jan 78, 236
Pałka Maria z d. Roszak 236
Parczewska Stanisława 177
Paszkwicz Urszula 82
Pater Mieczysław 176
Pawlak Izabella z d. Kędzianka 234
Pawlak Józef 117
Pękała Karol 230
Piaszyk Maria 9–10, 30, 37, 67–68, 162,
164–165, 169, 171
Piechnik Ludwik 101
Piechocka-Sterczała Aneta 14
Pieglowska Janina z d. Pogonowska 236
Pietrek Regina z d. Lejtan 54, 97, 232
Pietrykowska Maria 81
Pilch Elżbieta zob. Malinowska Elżbieta
Pilch Tadeusz 126
Piłsudski Józef 124
Piotrowski Czesław 190
Pius XI papież, własc. Ratti Achille
18–21, 27, 85, 192
Piwowarczyk Jan 19
Piwowarski Romuald 231
Piłsek Rafał 30, 161
Płoszyńska Łucja 234
Podgórska-Klawe Zofia 148

Podolska Irena 231
Podwańska Leokadia Nolaska 232
Pogonowska Janina zob. Pieglowska
Janina
Polaczek Wanda 235
Porankiewicz Jan 233
Porawska Leonarda 89, 232
Porawska Leszka zob. Janik Leszka
Prażmowski Mieczysław 94
Prądzyński Józef 36, 43, 205
Pronobis Stanisław 234
Przeniosło Małgorzata 126
Przestalski Andrzej 10, 55
Przetacznik–Gierowska Maria 167
Przybyła Franciszek 235
Przybyła Mariusz 123

R

Radlińska, Orsza-Radlińska Helena
30–31, 81, 86, 166, 170
Ratti Achille, zob. Pius XI
Rayske Anna Maria 234
Rode Maksymilian 190
Rogala, Rogalanka Anna 87, 99, 237
Romaniuk Maria 236
Romanowska Maria 55, 236
Rosiński Stefan 147, 217, 222
Rosner Jan 192
Roszak Franciszka 236
Roszak Maria zob. Pałka Maria
Rozynkowski Waldemar 232
Runge Stanisław 20
Rutkowski Jan 106
Rymarkiewicz Maria 153, 219
Rzepecka Zofia 177

S

Sajdak Jan 122
Sakson Andrzej 82
Schäffer Wojciech 15
Schubert Klawera 231
Schulz Józef 29, 205

- Scisłowicz Sylwester 123
 Szczaniecka Maria zob. Krzysztoporska
 Maria
 Sebalda Münnichowa 138
 Siemieńska Anna 237
 Siemieńska Leonilla (Lia) zob. Long-
 champs Leonilla
 Sierchuła Rafał 154
 Sikora Piotr 237
 Sikorska Helena 237
 Sikorski Tomasz 169
 Silski Wojciech 15
 Siwek Daria 140
 Siwiec Andrzej 110
 Skąpska Aniela 237
 Skiba Karol 78, 235
 Skrobicki Zbigniew 77
 Skrzypek Agnieszka 99
 Smoczkiwicz Aleksandra 234
 Snitko-Rzeszut Janina 136
 Sobańska Antonina 233
 Sobczak Jan 234
 Sobkowiak Irena 236
 Sobkowiak Jadwiga zob. Januszkie-
 wicz Jadwiga
 Sobolewska Krystyna z d. Bzowska 237
 Sokolnicki Jerzy 155
 Spranger Edward 173
 Stadnicka Stefania zob. Jasińska Ste-
 fania
 Stanaszek Bogdan 117
 Stanikowa Anna z d. Mońka 237
 Starzyńska Jadwiga 232
 Stein Ignacy 94
 Steinken Hugo 32
 Stelmachowska Bożena 94
 Stephan Albert 235
 Sterling Władysław 166
 Sternicka Maria Bogna 235
 Strawińska Janina 90, 231
 Stroynowska Irena 232
 Strzeszewski Czesław 19, 46, 108–110
 Suchodolska Jadwiga 233
 Suchodolski Bogdan 121
 Suligowska A. 80
 Sus Aleksandra 56
 Synowiec Helena 236
 Szablicka-Żak Jolanta 122
 Szafran Aurelia 188
 Szamborski Marian 235
 Szczepaniak Marian 69
 Szczepanowski Stanisław 173
 Szczepski Olech 167
 Szczerbiński Stanisław 77
 Szczurek Tadeusz 149
 Szczurkiewicz Bronisława 121
 Szczurkiewicz Tadeusz 10, 13–14, 46,
 55, 58, 66–67, 69, 75, 82, 84, 86, 99,
 117–121, 156, 186–188, 194, 216,
 218–219, 222–223, 238–239
 Szmagałski Jerzy 8
 Szulakiewicz Władysława 95, 132
 Szulc Józef 36, 43
 Szulc Michał 104
 Szulc Tadeusz 155
 Szułdrzyńska Emilia 89, 232
 Szułdrzyńska Irena zob. Nałęcz Irena
 Szułdrzyńska Stanisława 90, 232
 Szułdrzyńska-Budny Aniela 234
 Szuman Stefan 123
 Szuman Wanda 13, 14, 30, 38, 57, 67,
 137–145, 161–163, 166–169, 171–
 173, 195, 218, 222
 Szygówna Aniela 172
 Szymała Gertruda 237
 Szymański Antoni 18–19
 Szymański Janusz 82
 Szymczakowska Celina 235
- Ś
 Śmierchalski-Wachocz Dariusz 104
 Śmigiel Kazimierz 181
 Śmigieński Józef 105
 Świeżawski Stefan 94

Świętosławski Wojciech Alojzy 56, 212
Świtalski Stanisław 20

T

Tarnańska Anna z d. Topolnicka 235
Tatku ? 217
Teinert Zbigniew 151
Teisseyre Stanisław 101
Tendyra Wiktor 235
Tepicht Jerzy 186
Theiss Wiesław 31
Tihon André 27
Tłok Helena z d. Maćkowiak 233
Tomaszewski Tadeusz 89–90, 95, 232
Tomecki Alojzy 234
Topolnicka Anna zob. Tarnańska Anna
Trempała Edmund 31
Trzynadłowski Jan 131
Tuliszka Antoni 155, 219
Tunkiewicz Michał 21
Turowski Konstanty 46, 108–109, 135

U

Ułaszyn Zofia 232
Urbaniak Violetta 99
Urbański Franciszek 24

W

Wachowski Marian 13–14, 46, 58, 72,
84, 93, 95, 122–132, 156, 172, 185–
186, 190, 193, 195, 215, 216–220,
222–223, 246–251, 254
Walkowiak Seweryn 54, 58, 64, 78, 129,
181, 192, 194, 235
Walkowiak Zofia z d. Jankowska 235
Wałęga Agnieszka 13, 138–139
Wardzyńska Maria 182
Wąsowicz Jarosław 15, 182
Wesołowski Aleksander 75, 118, 121
Weyman Barbara Bogna 237
Węsierska Krystyna z d. Dmochowska
54, 194, 237

Węsierski Rajmund 78, 235
Wętkowski Krzysztof 151
Wężyk Stefania 235
Wieczorek Bronisław 236
Wieczorek Ignacja 232
Wierzbicki Zygmunt Wawrzyniec 104
Wierzcholski Kazimierz 233
Wierzcholski Marian 90, 93, 188, 232
Wietrzykowski Aleksy 79
Więckowski Erwin 20
Wikarjak Maria 236
Wilczyński Leszek 103, 105
Wilczyński Stefan 155, 167–168, 216,
222
Winiewicz Józef 134
Wiśniewska Ewa 140
Wiśniewska Monika 109, 174
Witaszek Franciszek 149, 217
Witczak Lucyna 15
Witek Stanisław 104
Władyka Maria 235
Włodarczak Janina 90, 234
Włodarczak Maria zob. Korpikiewicz
Maria
Włodarek Jan 10, 55, 67
Wojciechowska Ludmiła z d. Borys 232
Wojsa Stanisław 77–78
Wojtas Maksymilian 176
Wojtczak Czesława 233
Wolniewicz Czesława 177
Wołoszyn Stefan 126
Woźniak Marian 236
Wójcik Walenty 117
Wóycicki Aleksander 19
Wronikowska Dominika 146
Wróblewska Helena 237
Wrzosek Adam 94
Wstawska-Wróbel Małgorzata 14
Wypych Janina 90, 92, 234
Wyrobkowa-Paułowska Wanda 31,
191–192
Wysocki Tomasz 121

Wyszyńska Anna 167

Wyszyński Stefan 19

Z

Zakrzewska Katarzyna zob. Kleczkowska Katarzyna

Zakrzewski Zbigniew 149

Zamorska Irena Anna 236

Zamoyska Teresa 80

Zamysłowski Tadeusz 36, 43, 205

Zandecki Mieczysław 236

Zajdłowa Wanda z d. Chełkowska 228

Zdzitowiecki Jan 147

Zelis Guy 27

Zębatówna ? 168

Zieja Jan 76–77, 228

Zięba Mariola 15

Zimmermann Kazimierz 18

Ziołecka Janina zob. Klarner Janina

Znamierowski Czesław 55

Znaniński Florian 67, 82, 86, 117–118, 122–123, 150

Zuchniewicz Wacław 133, 135, 184

Zwolski Stefan 94

Zyberk-Plater Hanna 237

Ż

Żbikowski Kazimierz 234

Żerkowski Jan 107

Żongołowicz Bronisław 52

Żółtowski Adam 94–95, 122

Żurek Jacek 236

Żurowska Felicja 153, 154, 217

Żwirski ? 235

Żyźniewska Helena 234

Spis ilustracji

1. Akademia z okazji trzynastej rocznicy pontyfikatu papieża Piusa XI (17 lutego 1935 r.)	20
2. Walny zjazd delegatów Zjednoczenia Chrześcijańsko-Społecznego, Warszawa 7 czerwca 1937 r.	24
3. Kard. Edmund Dalbor (1925 r.)	33
4. Poczłówka z lat 30. ubiegłego wieku z widokiem na ul. Podgórną 12b, gdzie znajdowała się KSS	35
5. Kard. August Hlond	39
6. Artykuł z prasy codziennej nt. szkół pracy społecznej	41
7. Ks. Stanisław Adamski (1875–1967) (około 1925 r.)	44
8. Informacja w prasie lokalnej o uroczystym poświęceniu szkoły społecznej.....	47
9. Indeks Wyższego Katolickiego Studium Społecznego	54
10. Dyplom Wyższego Katolickiego Studium Społecznego	55
11. Zgoda prymasa na prowadzenie wykładów przez Wandę Szuman ...	57
12. List polecający kandydata	61
13. Lista studentów pierwszego rocznika słuchaczy wraz z ocenami wpisanymi przez dra Witolda Bronowskiego (1929 r.)	63
14. Prospekty z pierwszych lat działalności studium społecznego	66
15. Dyplom ukończenia Studium Społecznego Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu z 1933 r.	71
16. Świadectwo odbycia pięciomiesięcznych praktyk Marii Włodarczak	73
17. Rekolekcje dla słuchaczy WKSS w Gnieźnie (20–23 maja 1936 r.	78
18. Tadeusz Szczurkiewicz wśród uczniów z Uniwersytetu Poznańskiego	84
19. Legitymacja Koła Naukowego Słuchaczy Katolickiej Szkoły Społecznej w Poznaniu (1938 r.)	87
20. Biuletyn absolwentów WKSS	91
21. Ks. Edward Kozłowski (około 1930 r.)	103
22. Pielgrzymka polskich robotników do Rzymu (8–20 maja 1931 r.)	106
23. Międzynarodowy Kongres Chrystusa Króla w Poznaniu, zebranie inauguracyjne w Auli Uniwersytetu Poznańskiego (25 czerwca 1937 r.)	111

24. Ks. Władysław Krawczyk (około 1930 r.)	113
25. Mianowanie ks. W. Krawczyka profesorem Katolickiej Szkoły Społecznej.....	114
26. Mianowanie ks. W. Krawczyka zastępcą dyrektora Katolickiej Szkoły Społecznej.....	115
27. Bilet miesięczny Tadeusza Szczurkiewicza z okresu okupacji w Warszawie (1943 r.)	119
28. Wizytówka Tadeusza Szczurkiewicza (około 1935 r.)	120
29. Marian Wachowski (około 1947 r.)	124
30. Jerzy Gutsche (około 1938 r.)	133
31. Jerzy Gutsche z dziećmi: Stefanem, Haliną i Jerzym (1939 r.)	136
32. Wanda Szuman (około 1946 r.)	138
33. Zakończenie trzeciego kursu dla wychowawców zakładów zamkniętych w 1932 r.	143
34. Witold Bronowski (około 1925 r.)	146
35. Paweł Gantkowski	148
36. Ks. Walerian Adamski (około 1935 r.)	150
37. Ks. Antoni Ludwiczak (około 1927 r.)	152
38. Felicja Żurowska	154
39. Dyplom Wyższego Katolickiego Studium Społecznego z 25 marca 1939 r.	156
40. Podziękowanie dla Wandy Szuman za kierowanie pierwszym kursem dla wychowawców (1926 r.)	163
41. Zakończenie pierwszego kursu dla wychowawców (1927 r.).....	171
42. Zakończenie drugiego kursu dla wychowawców	172
43. Andrzej Niesiołowski (1940 r.)	179
44. Tablica na grobie matki i siostr ks. dr. Edwarda Kozłowskiego na cmentarzu Junikowo w Poznaniu.....	184
45. Skrajnie negatywna opinia dyrektora Instytutu Ekonomicznego w Warszawie Jerzego Tepichta na temat wniosku o zatwierdzenie habilitacji Mariana Wachowskiego (1949 r.)	186
46. Karykatura oraz fragment artykułu prezentującego błyskotliwą karierę prof. T. Szczurkiewicza w latach powojennych	187
47. Profesor Tadeusz Szczurkiewicz wraz z grupą studentów Uniwersytetu Poznańskiego w czerwcu 1946 r.	188
48. Widok obecny na dawną siedzibę Katolickiej Szkoły Społecznej przy ul. Podgórznej 9 w Poznaniu (listopad 2025 r.)	189
49. Legitymacja odrodzonego po wojnie Instytutu Wyższej Kultury Religijnej w Poznaniu	191
50. Absolwentka szkoły, s. Waleria Niklewska ABMV.....	193